

Okrzyn jeleni

Laserpitium archangelica Wulfen

Fot. 1. Okrzyn jeleni *Laserpitium archangelica* (© B. Kuligowska).

I. INFORMACJA O GATUNKU

1. Przynależność systematyczna

Rodzina: selerowate *Apiaceae*

2. Status

Prawo międzynarodowe

Dyrektywa Siedliskowa – nieuwzględniony

Konwencja Berneńska – nieuwzględniony

Prawo krajowe

Ochrona gatunkowa – nieuwzględniony

Kategoria zagrożenia

Polska czerwona księga roślin (2001) – CR

Czerwona księga Karpat polskich (2004) – CR

Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce (2006) – R

Gatunek włączony do monitoringu, jako uznany za krytycznie zagrożony na terenie Polski.

Fot. 2. Pokrój rośliny (© B. Kuligowska).

Fot. 3 i 4. Zarośla z udziałem okrzynu jeleniego (© B. Kuligowska).

3. Opis gatunku

Okrzyn jeleni jest okazałą rośliną, dochodzącą do 2 m wysokości, o grubej, bruzdowanej łodydze, w dole dętej, w górze pełnej, włochato-kosmato owłosionej, zwłaszcza pod węzłami.

Liście 1–3 krotnie pierzaste, w zarysie trójkątne. Dolne liście bardzo duże, spodem szorstko owłosione. Listki jajowate o nasadzie klinowatej, brzegiem nierówno ząbkowane, trójwłókniste. Górne liście opatrzone rozdętymi pochwami, listki silniej nacinane.

Baldachy duże, składające się z 20–40 promieni, o średnicy 10–20 cm, o szorstkich szypułach. Pokrywy wielolistkowe o listkach wąskolancetowatych oraz orzęsionych. Pokrywki wielolistkowe, o listkach równowąsko lancetowatych, orzęsionych i częściowo obłonionych.

Kwiaty o koronie białej lub czerwonej. Płatki duże, nierówne, do 2 mm szerokie, do 1 mm długie, w górze wycięte i opatrzone łatką. Ząbki kielicha krótkie, lancetowate.

Owoce elipsoidalne, długości od 8 do 10 mm, szerokości 5–8 mm. Nasiona nagie, o żebrach głównych słabo zaznaczonych, dodatkowo oskrzydłonych (Koczwarą 1960).

4. Biologia gatunku

Okrzyn jeleni jest byliną, hemikryptofitem (pączki zimujące znajdują się na powierzchni ziemi), w warunkach hodowlanych osiąga wiek 10–11 lat. Jako roślina monokarpiczna,

wytwarzająca jeden pęd kwiatowy, po zakwitnięciu ginie. Rozmnaża się z nasion. Po wykiełkowaniu przez kilka lat nad ziemią widoczne są tylko okazałe liście, zebrane w przyziemną rozetę. Dopiero po 5–10 latach okrzyn wypuszcza wysokie pędy. Kwitnie zwykle na przełomie lipca i sierpnia, wyjątkowo do września. W zapylaniu uczestniczą głównie chrząszcze z rodziny *Cerambycidae* oraz motyle i błonkówki. W warunkach hodowlanych stwierdzono wysoką żywotność i płodność. Jeden osobnik potrafi wyprodukować od 4 do 15 tysięcy nasion (Koczwara 1960, Parusel 2008).

5. Wymagania ekologiczne

Na Babiej Górze gatunek występuje w strefie górnej granicy lasu w przedziale wysokościowym 1290–1345 m n.p.m.; najniżej obserwowane stanowisko położone było na wysokości 1050 m n.p.m. (Cyłowy Potok). Na stanowisku w Beskidzie Śląskim, zlokalizowanym na stoku Malinowskiej Skały, okrzyn występuje w przedziale wysokości 940–970 m n.p.m.

Rośnie w miejscach stromych, kamienistych i wilgotnych, wśród zarośli kosodrzewiny, kęp porzeczek skalnej, ziołorośli, kęp jarzębin i świerków, tworzących mozaikę płatów zespołów: *Pinetum mugo carpaticum*, *Oxalido-Ribetum*, *Adenostyletum alliariae*, *Athyrietum alpestris*, *Athyrio-Sorbetum* i *Plagiothecio-Piceetum*.

W Beskidzie Śląskim okrzyn jeleni występuje w leju źródłiskowym potoku, na osuwisku porośniętym roślinnością ziołoroślową, w którego górnej części występują płaty jaworzyny karpackiej *Sorbo aucupariae-Aceretum pseudoplatani*, a w najbliższym otoczeniu znajdują się płaty kwaśnej buczyny górskiej *Luzulo luzuloidis-Fagetum* i dolnoretrowskiego boru jodłowo – świerkowego *Abieti-Piceetum montanum*.

Gatunek ten w górach Europy Centralnej i w północnej części Półwyspu Bałkańskiego (Czechy, Słowacja, Rumunia, Bułgaria), rośnie na podmokłych i wilgotnych łąkach przy brzegach lasów oraz w miejscach schodzenia lawin (Parusel 1992, Wilczek 2004).

Ekologiczne liczby wskaźnikowe (Zarzycki i in. 2002)¹ wynoszą odpowiednio:

- wskaźnik świetlny L: 4 – światło umiarkowane;
- wskaźnik termiczny T: 2 – umiarkowanie zimne warunki klimatyczne;
- wskaźnik wilgotności gleby W: 4 – wilgotna;
- wskaźnik trofizmu Tr: 4 – gleba zasobna;
- wskaźnik kwasowości gleby R: 2 – gleba kwaśna;
- wskaźnik kontynentalizmu K: 3 – gatunek neutralny.

6. Rozmieszczenie w Polsce

W Polsce okrzyn jeleni występuje w masywie Babiej Góry (Zapałowicz 1880) oraz w Beskidzie Śląskim na wschodnim stoku Malinowskiej Skały (Wilczek 2004).

Babiogórskie stanowiska zlokalizowane są: jedno na północnych stokach Sokolicy, dwa poniżej Kępy oraz jedno poniżej Izdebceży. W literaturze (Parusel 1992) podawane są jeszcze dwa stanowiska (Borsucze Skałki i Dolina Cyłowego Potoku), na których nie stwierdzono obecnie osobników okrzynu.

¹ Gatunek nie został uwzględniony w opracowaniu Ellenberga i in. (1992).

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku.

II. METODYKA

1. Opis badań monitoringowych

Wybór powierzchni monitoringowych i ich sugerowana wielkość

Za stanowisko monitoringowe gatunku przyjmuje się jednorodny płat roślinności, złożonej z gatunków ziołoroślowych i krzewów liściastych, w którym występują osobniki okrzynu jeleniego. Granice stanowiska gatunku opierają na naturalnych formach morfologicznych terenu (np. nisze osuwiskowe) oraz wyznaczane są przez zbiorowiska leśne lub zaroślowe.

Monitoring powinien obejmować całość siedliska w miejscu występowania gatunku i jego najbliższym sąsiedztwie, ze względu na możliwość rozprzestrzenienia się gatunku (rozsiewanie nasion przez wiatr).

Sposób wykonywania badań

Za jednostkę zliczeniową w przypadku okrzynu jeleniego uznano pojedyncze osobniki. Mogą to być zarówno osobniki generatywne (wytwarzające pęd kwiatowy), jak i osobniki wegetatywne, posiadające co najmniej dwa, w pełni wykształcone liście (po około 10 cm długości). Ponieważ sporadycznie zdarzają się lata kiedy okrzyn nie zakwita, za stan właściwy można przyjąć **coroczne** kwitnienie osobników na stanowisku, a za stan zły: brak osobników kwitnących przez okres dłuższy niż 4 lata.

Ponadto, liczeniu podlegają skupienia mające po kilka-kilkanaście osobników okrzy-
nu, których liście stykają się ze sobą. Ze względu na charakter siedliska (pełne pokrycie
warstwy runa i jego wielowarstwowość oraz niestabilne podłoże na stromym stoku), usta-
lenie liczebności młodocianych osobników wegetatywnych może być tylko szacunkowe.
Przy próbie dokładnego ich zliczenia może dojść do niszczenia siedliska, a razem z nim
siewek i osobników młodocianych.

Tab. 1. Sposób pomiaru wskaźników stanu populacji i siedliska.

Wskaźnik	Miara	Sposób pomiaru
Populacja		
Liczebność	<i>Liczba osobników (szt.)</i>	<i>Policzenie sztuk osobników wegetatywnych i generatywnych</i>
Wielkość skupień*	<i>W 3-stopniowej skali</i>	<i>Określić średnią liczbę osobników występujących w skupieniu, zaklasyfikować je jako: kilkanaście, kilka, pojedyncze</i>
Liczba skupień*	<i>Liczba skupień (szt.)</i>	<i>Policzenie skupień – liczeniu podlegają skupienia składające się z kilku – kilkunastu osobników, stykających się ze sobą; pojedynczy osobnik jest traktowany jako oddzielne skupienie</i>
Liczba osobników generatywnych	<i>Liczba pędów generatywnych (szt.)</i>	<i>Policzenie kwitnących pędów w rozbiciu na poszczególne skupienia</i>
Stan zdrowotny	<i>Kondycja roślin (średnia liczba liści i baldachów) i obecność uszkodzeń</i>	<i>Obserwacja pędów generatywnych pod względem ilości i wielkości baldachów, a osobników wegetatywnych pod względem ilości i wielkości liści. Ponadto, obserwacja pod kątem występowania rdzy <i>Puccinia laserpitii</i> oraz uszkodzeń innego typu</i>
Siedlisko		
Powierzchnia potencjalnego siedliska	<i>Powierzchnia (a, ha)</i>	<i>Określić areał, który teoretycznie jest w stanie zająć okrzyń na danym stanowisku</i>
Powierzchnia zajętego siedliska	<i>Powierzchnia (m², a)</i>	<i>Określić wielkość areału populacji wyznaczonego przez skrajnie położone osobniki okrzyń</i>
Gatunki ekspansywne	<i>Lista gatunków i % pokrycia</i>	<i>Wymienić obecne na powierzchni potencjalnego siedliska gatunki ekspansywne (nazwa polska i łacińska), np. z rodzajów <i>Dryopteris</i>, <i>Athyrium</i> i określić ich % pokrycia</i>
Gatunki obce, inwazyjne	<i>Lista gatunków i % pokrycia powierzchni</i>	<i>Obserwacja, czy na stanowisku występują gatunki roślin obce geograficznie, a jeśli tak, to jakie, podać nazwę polską i łacińską i określić jaką powierzchnię siedliska pokrywają</i>
Zwarcie koron drzew	<i>W % powierzchni</i>	<i>Oceń % górnego ocienienia potencjalnego siedliska przez korony drzew</i>
Zwarcie krzewów	<i>W % powierzchni</i>	<i>Oceń jaki % powierzchni zajmuje warstwa krzewów w zajętych przez okrzyńa siedlisku</i>
Miejsce do kiełkowania	<i>W % powierzchni</i>	<i>Oszacować jaki procent powierzchni gleby jest odstępny</i>
Warstwa nie rozłożonej materii organicznej	<i>W % powierzchni</i>	<i>Oceń jaki % powierzchni zajmuje warstwa nie rozłożonej materii organicznej o średniej grubości powyżej 2 cm i pomiar jej miąższości w 10 punktach (podanie średniej)</i>

* Wskaźnik nie podlegający ocenie, do czasu zebrania szczegółowych danych porównawczych.

Termin i częstotliwość badań

Najlepszym okresem dla badań jest okres letni, począwszy od ostatnich dni lipca do końca sierpnia, kiedy to okrzyń jeleni kwitnie i wydaje nasiona, a pozostałe rośliny osiągają pełnię swojego rozwoju (możliwe jest wykonanie zdjęcia fitosocjologicznego).

Optymalne byłoby coroczne określanie wskaźników: *liczby pędów generatywnych* – ze względu na to, że gatunek należy do roślin monokarpicznych; *miejsce do kielkowania* – wpływ na niego mają losowe procesy masowe i erozyjne; *stan zdrowotny* – możliwość pojawienia się rdzy *Puccinia laserpitii*. Pełny monitoring powinien być wykonywany co 3 lata.

Sprzęt do badań

Do prowadzenia monitoringu niezbędny jest odbiornik GPS do lokalizacji stanowiska gatunku, notatnik, cyfrowy aparat fotograficzny – do dokumentacji, taśma miernicza – do określenia wielkości płatów roślinności i pomiarów miąższości wojłoku. Obserwator powinien być wyposażony w buty terenowe i odpowiednie okrycie oraz znać zasady poruszania się w trudnym, górskim terenie.

2. Wskaźniki stanu populacji i stanu siedliska oraz ich waloryzacja

Tab. 2. Waloryzacja wskaźników stanu populacji i stanu siedliska – stan: właściwy (FV); niezadowolający (U1); zły (U2); nieznan (XX).

Wskaźnik	Ocena		
	FV	U1	U2
Populacja			
Liczba osobników	Przynajmniej kilkadziesiąt osobników	Kilkanaście osobników	Kilka os. lub ich brak na znanym stanowisku
Liczba pędów generatywnych	W skupieniach przynajmniej po kilka pędów generatywnych	W skupieniach pojedyncze pędy generatywne	Brak pędów generatywnych
Stan zdrowotny	Brak oznak złego stanu zdrowotnego, na pędzie wykształca się kilka baldachów. Osobniki wegetatywne posiadają przynajmniej po 5, dobrze wykształconych liści	Na pędzie wykształca się przeważnie pojedynczy baldach. Osobniki wegetatywne posiadają 3–5 liści	Osobniki wegetatywne posiadają 1–3 liście. Obecność grzyba <i>Puccinia laserpitii</i>
Siedlisko			
Powierzchnia potencjalnego siedliska	Wielokrotność powierzchni zajętej przez okrzyń	Najwyżej kilkukrotnie większa niż zajęta przez okrzyń	Niewiele większa niż zajęta przez okrzyń
Powierzchnia zajętego siedliska	Nie mniejsza niż w poprzednim okresie monitoringowym	W kolejnym okresie monitoringowym mniejsza, ale nie więcej niż o 20%	W kolejnym okresie monitoringowym mniejsza o ponad 20%
Gatunki ekspansywne	<50% powierzchni siedliska potencjalnego	50–75% powierzchni siedliska potencjalnego	>75% powierzchni siedliska potencjalnego
Gatunki obce, inwazyjne	Brak	Pojedyncze osobniki 1 gatunku	Znacząca obecność osobników 1 gatunku lub więcej niż 1 gatunek

Zwarcie koron drzew	Górne ocienienie przez warstwę drzew, poniżej 50% siedliska gatunku	Górne ocienienie przez warstwę drzew: 50–75% siedliska gatunku	Górne ocienienie przez warstwę drzew: 75– 100% siedliska gatunku
Zwarcie krzewów	<30%	30–80%	>80%
Miejsca do kiełkowania	>5% siedliska gatunku	1–5% siedliska gatunku	<1% siedliska gatunku
Warstwa nierozłożonej materii organicznej	Do 25% powierzchni	25–75% powierzchni	75– 100% powierzchni

Wskaźniki kardynalne

- Liczba pędów generatywnych,
- Gatunki ekspansywne,
- Zwarcie krzewów.

3. Przykład wypełnionej karty obserwacji gatunku na stanowisku

Wzór wypełnionej karty obserwacji gatunku na stanowisku z instrukcją wypełniania poszczególnych pól

Karta obserwacji gatunku dla stanowiska	
Kod i nazwa gatunku	<i>Laserpitium archangelica</i> okrzyn jeleni
Kod i nazwa obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru monitorowanego PLH120001 Babia Góra
Inne formy ochrony obszarowej, w obrębie których znajduje się stanowisko	Rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne itd. Natura 2000 Babia Góra – obszar ptasi, Babiogórski Park Narodowy
Nazwa stanowiska	Nazwa stanowiska monitorowanego Sokolica
Typ stanowiska	Referencyjne/badawcze Badawcze
Opis stanowiska	Opis pozwalający na identyfikację stanowiska w terenie Stanowisko znajduje się we wschodniej części masywu Babiej Góry, na północnym stoku Sokolicy
Powierzchnia stanowiska	Powierzchnia (w ha, a) 10 a
Współrzędne geograficzne	Współrzędne geograficzne stanowiska N 49° 35'..." E 19° 33'..."
Wysokość n.p.m.	Wysokość (lub zakres wysokości) n.p.m. stanowiska, 1295 m n.p.m.
Charakterystyka siedliska gatunku na stanowisku	• ogólny charakter terenu: np. łąka, fragment lasu, zarośla zarośla strefa przejściowa górnej granicy lasu • typ siedliska przyrodniczego (kod siedliska przyr./zbiiorowisko roślinne/ zespół roślinny) 9410 <i>Plagiothecio-Piceetum</i> 4070-1 <i>Pinetum mughi carpaticum</i> • skład i wiek drzewostanu/ów (dla siedlisk leśnych) Świerk – 100 • siedliska w otoczeniu stanowiska Strefa przejściowa pomiędzy <i>Plagiothecio-Piceetum</i> a <i>Pinetum mughi carpaticum</i>

Opis gatunku na stanowisku	<i>Syntetyczne informacje o występowaniu gatunku na stanowisku, dotychczasowe badania i inne istotne fakty. Wyniki monitoringów i obserwacji z lat poprzednich</i> W 2000 roku populacja babiogórska liczyła ponad 320 osobników, w tym 90 kwitnących i zajmowała 1700 m² – Jerzy B. Parusel: Polska czerwona księga roślin, Kraków 2001, s. 279–281. W latach 2001–2002 populacja okrzynu jeleniego na stanowisku Sokolica zajmowała 900 m² (J. B. Parusel 2008, Czerwona księga Karpat polskich, Kraków, s. 273–285)
Obserwator	<i>Imię i nazwisko eksperta odpowiedzialnego za stanowisko</i> Barbara Kuligowska
Daty obserwacji	<i>Daty wszystkich obserwacji</i> 10.08.2011

Opis powinien być wynikiem pomiarów lub obserwacji terenowych. Poniżej propozycja eksperckiego podsumowania wyników uzyskanych w bieżącym roku na stanowisku; ewentualnie można dodatkowo wykorzystać (jako uzupełnienie) własne dane, zebrane wcześniej na badanym stanowisku.

Ocena poszczególnych parametrów:

właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznany (XX)

Stan ochrony gatunku na stanowisku				
Parametr/Wskaźniki		Wartość wskaźnika i komentarz	Ocena	
Populacja	Liczebność	<i>Liczba osobników</i> 140	FV	FV
	Liczba skupień	<i>Liczba skupień</i> 4	XX	
	Wielkość skupień	<i>Liczba osobników w skupieniu (śr.)</i> Właściwy – skupienia po kilkanaście i więcej osobników	XX	
	Liczba pędów generatywnych	<i>Liczba pędów generatywnych</i> 27	FV	
	Stan zdrowotny	<i>Stwierdzone choroby, pasożyty, uszkodzenia itp.</i> Właściwy – brak uszkodzeń	FV	
Siedlisko	Powierzchnia potencjalnego siedliska	<i>Powierzchnia (w ha, a)</i> 10 a	FV	FV
	Powierzchnia zajętego siedliska	<i>Powierzchnia (w ha, a)</i> 1 a	XX	
	Gatunki ekspansyjne	<i>Gatunek (nazwa polska i łacińska) i % pokrycia w płacie, gdzie występuje gatunek</i> 40% wietlica alpejska <i>Athyrium alpestre</i>	FV	
	Gatunki obce, inwazyjne	<i>Lista gatunków (nazwa polska i łacińska) i % pokrycia powierzchni</i> Brak	FV	
	Zwarcie koron drzew	<i>% górnego ocienienia potencjalnego siedliska przez korony drzew</i> 40%	FV	
	Zwarcie krzewów	<i>% powierzchni zajętej przez krzewy</i> 20%	FV	
	Miejsca do kiełkowania	<i>% odkrytej powierzchni gleby</i> 2%	U1	
	Warstwa nierozłożonej materii organicznej	<i>% powierzchni na której zalega materia organiczna o średniej grubości powyżej 2 cm</i> 15%	FV	

Perspektywy ochrony	Perspektywy utrzymania się gatunku na stanowisku w okresie 10–12 lat, dostępności odpowiedniego siedliska, w obliczu istniejących i potencjalnych zagrożeń, a także innych informacji (np. własnych wcześniejszych danych) Stanowisko zlokalizowane jest w Babiogórskim Parku Narodowym na obszarze ochrony ścisłej. Brak bezpośredniego oddziaływania człowieka na gatunek, ale zauważa się oddziaływania naturalne: ruchy masowe i erozję gruntu. Oddziaływania te należy ocenić jako pozytywne, tworzące nowe miejsca do kiełkowania nasion	FV
Prowadzone zabiegi ochrony czynnej i ich skuteczność	Wymienić widoczne w terenie oznaki wykonywania działań ochronnych ew. posiłkując się wiedzą zebraną w przeszłości (plany ochrony itp.) Brak (obszar ochrony ścisłej BPN)	
Ocena ogólna		FV

Lista najważniejszych oddziaływań na gatunek i jego siedlisko na badanym stanowisku (w tym użytkowanie). Należy stosować kodowanie oddziaływań zgodne z Załącznikiem E do Standardowego Formularza Danych dla obszarów Natura 2000.

Aktualne oddziaływania				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis
900	Erozja	C	+	Erozja wodna
990	Inne naturalne procesy	B	+	Ruchy masowe

Lista czynników, które w dłuższej perspektywie czasowej mogą stanowić zagrożenie dla gatunku lub jego siedliska (przyszłe, przewidywalne oddziaływania, jak np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu i użytkowaniu, wzrastająca presja urbanizacyjna). Należy stosować kodowanie zagrożeń zgodne z Załącznikiem E do Standardowego Formularza Danych dla obszarów Natura 2000. Jeśli brak odpowiedniego kodu – sam opis słowny w tabeli „Inne informacje” w polu „Inne obserwacje”.

Zagrożenia (przyszłe przewidywalne oddziaływania)				
Kod	Nazwa	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis
990	Inne naturalne procesy	C	–	Sukcesja górnoregłowego boru świerkowego

Inne informacje	
Inne wartości przyrodnicze	Inne obserwowane gatunki zwierząt i roślin z załączników Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej: gatunki zagrożone (Czerwona księga) i inne rzadkie, gatunki chronione; inne wyjątkowe walory obszaru Aconitum firmum – VU Gentiana asclepiadea – licznie, Polystichum braunii – rzadki, Polystichum lonchitis – rzadki, Veratrum lobelianum – śr. licznie, Daphne mezereum – śr. licznie, Streptopus amplexifolius – rzadki, Primula elatior – rzadki, Aruncus sylvestris – rzadki
Inne obserwacje	Wszelkie informacje pomocne przy interpretacji wyników, np. anomalie pogodowe Brak
Uwagi metodyczne	Wszelkie inne, nie wymienione dotąd uwagi związane z prowadzonymi pracami. W tym przede wszystkim informacje istotne dla dalszego planowania monitoringu (metodyka prac; inne wskaźniki, które powinny być badane w monitoringu szczegółowym itp.) Ze względu na charakter siedliska (100% pokrycia warstwy runa i jej wielowarstwowość oraz niestabilne podłoże na stromym stoku) ustalenie liczebności młodocianych osobników roślinnych może być tylko szacunkowe. W przeciwnym razie może dojść do niszczenia siedliska, a razem z nim siewek i osobników młodocianych. Proponuje się liczenie osobników roślinnych posiadających co najmniej dwa w pełni wykształcone liście (około 10 cm długości)

Można załączyć szkic stanowiska zawierający:

- rozmieszczenie gatunku na stanowisku;
- zaznaczone miejsca, w których wykonywano zdjęcia fitosocjologiczne.

Załączyć zdjęcia fotograficzne wymienić tytuły i autorów wszystkich zdjęć załączonych w wersji elektronicznej do formularzy obserwacji stanowisk – min. 2 zdjęcia na stanowisko – najlepiej: widok ogólny i struktura zbiorowiska roślinnego z gatunkiem monitorowanym.

Załączyć zdjęcie fitosocjologiczne wykonane metodą standardową Braun-Blanqueta w płacie siedliska, gdzie występuje gatunek (na 25 m²) oraz podać opis pozwalający na powtórne jego wykonanie w tym samym miejscu.

4. Ochrona gatunku

Gatunek w Polsce osiąga północną granicę swego zasięgu. Został uznany za krytycznie zagrożony (CR) według Polskiej czerwonej księgi roślin (2001), ponieważ znany był tylko z kilku stanowisk w rejonie Babiej Góry. Odnalezienie go w Beskidzie Śląskim nie zmienia w istotny sposób oceny stanu jego ochrony i tej kategorii zagrożenia. W dalszym ciągu okrzyn należy do jednych z najrzadszych składników naszej flory, zarówno pod względem liczby stanowisk, jak i liczebności populacji gatunku. Wydaje się jednak, że w obecnej chwili i przewidywalnej perspektywie czasowej, nie jest narażony na wyginięcie.

W rejonie Babiej Góry stanowiska okrzynu zlokalizowane są na terenie ochrony ścisłej Babiogórskiego Parku Narodowego wynikiem czego, zarówno osobniki gatunku, jak i jego siedlisko podlegają ochronie biernej i w tym przypadku jest ona wystarczająca dla jego ochrony. Natomiast stanowisko w Beskidzie Śląskim należałoby zgodnie z propozycją Z. Wilczka (2004) objąć ochroną obszarową w formie użytku ekologicznego (przez właściwą miejscowo Radę Gminy Lipowa). Do wskazań ochronnych należą m.in.: zakaz wyznaczania szlaków zrywkowych i dróg przez teren użytku, zakaz zalesiania oraz nakaz utrzymania formacji ziołoroślowej (w miarę potrzeb usuwania podrostów drzew).

5. Literatura

- Koczwara M. 1960. Dwuliścienne – wolnopłatkowe – dwukwiatowe. Część VII. Flora Polski, Tom IX. PWN Kraków, s. 128.
- Parusel J. B. 1992. Czerwona lista roślin Babiogórskiego Parku Narodowego. Okrzyn jeleni *Laserpitium archangelica*. Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody 1,2: 75–78.
- Parusel J. B. 2001. *Laserpitium archangelica* Wulfen. W: K. Zarzycki, R. Kaźmierczak (red.). Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Polish red databook of plants. Pteridophytes and flowering plants. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, s. 279–281.
- Parusel J. B. 2008. *Laserpitium archangelica* Wulfen. W: Z. Mirek, H. Piękoś-Mirkowa (red.). Czerwona księga Karpat polskich. Rośliny naczyniowe, Kraków, s. 273–285.
- Wilczek Z. 2004. Nowe stanowisko *Laserpitium archangelica* w Polsce. *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 11(2): 402–404.
- Zarzycki K., Szeląg Z. 2006. Red List of the vascular plants in Poland. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. W: Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szeląg (red.). Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN. Kraków, s. 18.

Opracowanie: **Barbara Kuligowska**